

Ayın Sohbeti: Nasıl Bir Kardeşlik?

"Müminler ancak kardeşirler, öyleyse kardeşlerinizin arasını bulup düzeltin ve Allah'tan korkup sakının. Umulur ki esirgenirsiniz"¹

"Sizden biriniz, kendisi için arzu ettiğini kardeşi için de arzu etmedikçe (gerçek anlamda) iman etmiş olamaz."²

"Yedi sınıf insan var ki Allah Teâlâ onları, kendi rahmet gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı hesap gününde özel rahmetinde gölgelendirecektir. Bunlardan biri de Allah için birbirini seven, bu sevgi üzerinde bir araya gelen ve bu sevgi içindeyken birbirinden ayrılan iki arkadaştır."³

İbn Ömer (r.a) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v) buyurdular ki: "Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu tehlikede yalnız bırakmaz. Kim kardeşinin ihtiyacını görürse Allah da onun ihtiyacını görür. Kim bir müslümanı bir sıkıntıdan kurtarırsa Allah da o sebeple onu kıyamet gününün sıkıntısından kurtarır. Kim bir müslümanın ayıbını örterse Allah da onun ayıbını kıyamet günü örter."^{4, 5}

Mücella dinimiz İslâm, bütün müminleri bir araya toplar, hepsini birden kuşatır, aynı çatı altında birleştirir. Bir arada yaşamayı, dayanışmayı, yardımlaşmayı emreder. Müminleri kardeş ilan eder ve her müslümanı kardeşlik hukukuna uymakla sorumlu kılar.

Hangi milletten, hangi ırktan olursa olsun, dili, rengi, adetleri, kılık kıyafetleri ne olursa olsun; ister cahil ister alim, zengin-fakir, güçlü-güçsüz bütün müslümanlar kardeşirler. Bunda en ufak bir şüphe, bir tereddüt yoktur. Çünkü bu Cenab-ı Mevlâ'nın beyanıdır, ilanıdır.

İnsanlar güzelce tevbe edip kalplerini yıkayarak doğru yola girdiklerinde, sanki yeniden ve aynı ana-babadan doğmuşçasına birbirlerine yakınlık hissederler. Bu kardeşlik duygusunun ta kendisidir ve ortaya çıkabilecek hiçbir problem de bu duyguyu silmemelidir.⁶

¹ Hucurât 49/10.

² Nevevî, Riyâzû's-Sâlihîn, 1/1829.

³ Buhârî, Ezan, 36, Zekât, 16; Müslim, Zekât, 91; Tirmizî, Zühd, 53.

⁴ Buhârî; Müslim.

⁵ Seyrimde Bir Şehre Vardım, Allah Dostlarından Kıssalar, Ruhan Umud, Hâcegân Yayınları, sf.209.

⁶ Bu Kardeşlik Başka, Mübarek Erol, Semerkand Dergisi, Aralık 2007.

Kardeşliği Allah İçin Yapmak

Resulullah Efendimiz (s.a.v) buyurmuştur ki: *"Amellerin en faziletlisi Allah için sevmek ve Allah için buğz etmektir"*⁷ Demek ki, Allah yolunda birlik ve kardeşlik ciddi bir ameldir. Her hayırlı amelde önce güzel bir niyet istenir. Sonra onun bu güzelliği içinde tamamlanması beklenir.

Niçin kardeş olunur? Hedef nedir? Cenab-ı Hak, bize şu hedefi gösterir: *"İyilik ve takva hususunda birbirinizle yardımlaşınız"*⁸

Dünyada Allah rızasının ve takvanın dışında kurulan bütün dostluklar, âhirette düşmanlığa dönüşecektir. Hesap gününün yegane sahibi hepimizi şöyle uyarır: *"O gün (Allah için birbirini seven) muttakîlerin dışında bütün dostlar birbirinin azılı düşmanı olur."*⁹

Önce, Allah için kurulacak dostluğun fazilet ve faydasını bilmek gerekir. Çünkü bir işe can-ı gönülden inanmayan insan, onun peşine düşmez ve gereklerini yerine getirmez.

Ebû Talib el-Mekkî (k.s) bu konuda şu temel anlayışı tespit eder: *"Kim, Allah Teâlâ'nın rızası için kardeş olmanın faziletini ve böyle bir muhabbetin derecesini iyice bilirse, bu yoldaki talep ve hedefine ulaşmak için, kardeşinin hallerine sabreder; ona teşekkür eder; kendisine yumuşak davranır; sıkıntılarına tahammül gösterir. Çünkü, kıymetli bir şeye talib olan kimseye onu elde etmek için en değerli şeylerini o uğurda harcaması gerekir."*¹⁰

Abdullah b. Ömer (r.a) demiştir ki: *"Ömrüm boyunca oruç tutsam, hiç uyumadan geceyi ibadetle geçirsem, malımı parça parça Allah yolunda infak etsem ve bu hâl üzere ölsem, fakat gönlümde Allah'a itaat edenlere karşı bir sevgi, O'na isyan edenlere karşı da bir buğz olmasa, bütün bu yaptıklarımın bir fayda göremem."*¹¹

Rasulullah Efendimiz (s.a.v), Allah için dostluk kurmanın fazilet ve faydasını şöyle belirtmiştir: *"Yedi sınıf insan var ki, Allah Teâlâ onları, kendi rahmet gölgesinden başka hiçbir gölgenin*

⁷ Ebû Davud, Sünnet. 3 (Had. no. 4599).

⁸ Maide 5/2.

⁹ Zuhrut. 43/67.

¹⁰ Ebû Talib el-Mekkî, Kütü'l-Kulub, 2/216.

¹¹ Gazâlî, İhya. 2/233.

bulunmadığı hesap gününde özel rahmetinde gölgelendirecektir. Bunlardan birisi de, Allah için birbirini seven, bu sevgi üzerinde bir araya gelen ve bu sevgi içindeyken birbirinden ayrılan iki arkadaştır."¹²

"Üç şey var ki, onlar kimde bulunursa o kimse imanın tadını bulur:

1. Allah ve Rasulünü her şeyden daha fazla sevmek,
2. Sevdiği insanı ancak Allah için sevmek,
3. İmandan sonra küfre dönmeyi ateşe atılmak gibi kötü görmek."¹³

"Allah Teâlâ buyurur ki: "Benim için birbirini seven, birbirini arayıp soran, birbirini ziyaret eden, birbirine infak ve ikramda bulunanlara muhabbetim hak olmuştur."¹⁴

Kıssa: Otuz Yıl İstiğfar Ettiren Bir Söz

Ariflerden Serî-i Sakatî [kuddise sırruhû] diyor ki: Bir olay üzerine bir kere "elhamdülillâh" dedim, tam otuz yıl bu sözden dolayı istiğfar ediyor, Allah'tan affımı istiyorum. Bu şöyle oldu: Bir gece, içinde benim dükkânımın da bulunduğu çarşıda yangın çıktı. Bana, "Dükkânın yandı" diye bir haber ulaştı. Hemen gece yarısı dışarı çıkıp olayı öğrenmek istedim. Yolda bir grup insanla karşılaştım. Olay yerinden gelenler bana, "Ey Ebü'l-Hasan, birçok insanın dükkânı yandı ama seninki yanmadı" dediler. Bunun üzerine ben de, "Elhamdülillah, dükkânım kurtuldu" dedim. Sonra biraz düşündüm, hata ettiğimi anladım. "Ben, diğer mümin kardeşlerimin mallarının yandığı bir yangında kendi malımın kurtulmasına sevinip nasıl olur da 'elhamdülillah' derim" diye çok üzüldüm. Bunun bir kefâreti olsun diye dükkânda ne varsa hepsini fakirlere dağıttım ve sonra pazarı terkettim."^{15, 16}

¹² Hadisin tamamı için bk. Buhârî, Ezan, 36, Zekât, 16; Müslim, Zekât, 91; Tirmizî, Zühd, 53.

¹³ Buhârî, İman, 14; Müslim, 67; Tirmizî, İman, 10; İbn Mâce, Fiten.

¹⁴ Ahmed, Müsned, 5/229; Hakim, Müstedrek, 4/169-170.

¹⁵ Kuşeyrî, Kuşeyrî Risalesi, s. 75; Ebü Tâlib el-Mekkî, Kütü'l-Kulûb, 3/195.

¹⁶ Seyrimde Bir Şehre Vardım, Allah Dostlarından Kıssalar, Ruhan Umut, Hâcegân Yayınları, sf.210.

Kıssa: İbrahim b. Edhem'in (k.s) Müslüman Kardeşine Hoş Nazarla Bakması

Bir zamanlar bir kişi İbrahim b. Edhem hazretlerinin sohbetinde bulunmuş ve kendisinden ayrılmak istediği zaman sormuş:

- Üstat, bende görmüş olduğun ayıp ve kusurları bana bildirir misin? İbrahim b. Edhem (k.s) demiş ki:

- Sende hiç ayıp ve kusur görmedim. Çünkü ben sana daima sevgi gözüyle nazar ettim, sende her ne görmüşsem mutlaka hoşuma gitmiştir.¹⁷

Allah için Kardeşlik Nedir?

Allah Teala, birlik ve kardeşliği emrettiği ayet-i kerimesinde mümin kullarına din konusunda ikram ettiği nimetini hatırlatmaktadır. Bu nimete ulaşanlar bir zamanlar birbirlerinden ayrı iken, Allah kalplerini birleştirdi de onlar Allah'ın rahmet ve nimetiyle kardeş oldular; O'nun sevdirmesiyle birlik kurdular, iyilik ve takvada yardımlaştılar. Allah Teala bu hatırlatmanın yanında onlardan takvalı olmalarını da isteyerek; ipine/Kur'an'a ve hidayet yoluna sınıksız yapışmalarını emretti, onlara bölünüp parçalanmayı yasakladı; çünkü onları İslam bir araya getirmiş, Allah'ın evi Kâbe hepsini yüce bir hedef etrafında toplamıştı.

Allah Teala onlara ayrıca şu nimetini de hatırlattı: Onlar bir ateş çukurunun kenarında, tehlikenin tam ağzında iken Allah kendilerini kurtardı. O bütün bunların O'nun varlığını gösteren birer ayet ve kendisine götüren delil olduğunu bildirmiştir.

Bu konuda ayet-i kerimede özetle şöyle buyrulmuştur: *"Ey iman edenler! Allah'tan hakkıyla korkun ve ancak müslüman olarak can verin. Hep birlikte Allah'ın ipine /Kur'an'a, İslam'a sınıksız sarılın; dağılıp parçalanmayın. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın: Hani siz bir zamanlar birbirinize düşman idiniz; O gönüllerinizi birleştirdi, O'nun nimeti sayesinde kardeş*

¹⁷ Allah Dostlarının Hayatlarından Menkıbeler Kıssalar, Semerkand Yayınları, sf.449

oldunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun/tehlikenin tam kenarında idiniz, O sizi kurtardı. İşte Allah size ayetlerini böyle açıklıyor ki, doğru yolu bulasınız.”¹⁸

Bir hadiste şöyle buyrulmuştur: “Allah için birbirini seven iki kardeşin misali, biri diğerini yıkayan iki el gibidir.”¹⁹

Hiz. Resûlullah’tan (s.a.v) rivayet edilen bir haberde şöyle buyrulmuştur: “Kim bir mümini Yüce Allah için kardeş edinirse; Allah Teala o kulu cennette herhangi bir ameli ile ulaşamayacağı bir dereceye yükseltir.”²⁰

Hiz. Ömer (r.a) şöyle demiştir: “Bir kimseye İslam’dan sonra, salih bir din kardeşinden daha hayırlı bir şey verilmemiştir.”

Yine o (r.a) şöyle demiştir: “Sizden birisi kardeşinden sıcak bir sevgi gördüğü zaman, ona sımsıkı yapışsın; çünkü böyle kimselere az rastlanır.”²¹

Kissa: Huzeyfe el-Adevî (r.a) anlatıyor

Yermük Savaşı'nda amcamın oğlunu bulmak için yaralılar arasında dolaşıyordum. Yanımda da bir miktar su vardı. Kendi kendime, "Eğer rastlarsam ona su verir, yüzünü silerim" diye düşünüyordum. Bir de baktım ki onun yanındayım. Kendisine,

"Sana su vereyim mi?" dedim.

"Evet" diye işaret etti. Tam kendisine su vereceksen, öbür yandan biri,

"Âh su!" diye inledi. Sesi duyan amcamın oğlu,

"Suyu ona götür" dedi. Hemen ona koştum. Bir de baktım ki Hişâm b. As. Kendisine,

"Sana su vereyim mi?" diye sordum. Bu arada Hişâm, öbür taraftan birinin âh dediğini duydu. Kendisi hiç içmeden,

¹⁸ Âl-i İmran 3/102-103.

¹⁹ Zebidi, İthaf, VII, 13-14; Sülemlî, Âdabu's-Sohbe, 61. (Mecmuatu Âsâri Ebu Abdurrahman es-Sülemlî içinde, shf: 101); el-Muttaki, Kenz, No: 765. Selman-ı Farisi'ye ait bir söz olarak bkz: İbnu Asakir, Tarih, XXI, 44. Beyrut, 1995.

²⁰ Zebidi, İthaf, VII, 14. (Aynı konuda benzer bir hadisi İbnu Ebi'd-Dünya, Kitabu'l-İhvan'da rivayet etmiştir.). Bu hadisi destekleyen aynı konuda bir hadis için bkz: Buhari, Edebü'l-Müfred, No: 454.

²¹ Kalplerin Azığı - Kütü'l-Kulüb, Ebû Tâlib El-Mekkî, Semerkand Yayınları, C.4.

"Suyu ona götür!" dedi. Hemen onun yanına koştum, yanına vardığımda adam ruhunu teslim etmişti. Sonra, Hişâm'a yetişeyim, diye koştum, geldiğimde onun da ruhunu teslim ettiğini gördüm. Bari amcamın oğluna yetişeyim, dedim. Yanına geldim ki o da ruhunu teslim etmişti!"^{22, 23}

Allah için Kardeşliğin Faydası

Önceki salihler, ahirette elde edilecek ebedî nimetleri ele geçirmek için birbirleri ile tanışır ve kardeş olurlardı. Yoksa bunu geçici dünya menfaatleri için yapmazlardı. Bir alimin dediği gibi, kardeşliğin en faziletlisi, hiç bitmeyen muhabbet ve sürekli devam eden ülfettir; çünkü, Allah için kardeşlik ve sevgi, bir ameldir. Her amel, tam olması ve sevabının eksiksiz ele geçmesi için güzel bir şekilde tamamlanmaya muhtaçtır. Eğer bu amel ahirete kadar gitmez, sohbet ve muhabbetin sonu güzel bir şekilde getirilmezse, kötü bir şekilde son bulur; bu durum önceki amelin sevabını da yok eder.

Denilmiştir ki: "İnsanın baş düşmanı olan şeytan, Allah için birbirini sevenlere haset edip kızdığı gibi, iyilikte birbirine yardım edenlere haset etmez. Allah için birbirini sevenlerin arasını bozmak için şeytan bizzat çalışır ve en seçkin ordusunu bu işe teşvik eder."²⁴

Bir haberde denilmiştir ki: "İki kimse Yüce Allah için kardeş olduktan sonra, aralarına ayrılık girmişse bu, muhakkak içlerinden birisinin işlediği bir kusur sebebiyle olmuştur."²⁵

İkrime ve İbn Abbas (r.a) yoluyla gelen bir hadiste, Hz. Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kardeşinle çekişme. Ona sevmediği şakaları yapma. Ona bir söz verip sözüne ters davranma."^{26, 27}

O Yine Benim Kardeşimdir

²² Dilaver Selvi, *Kaynaklarıyla Tasavvuf*, s. 640; Kandelevî, *Hayâtü's-Sahâbe*, 1/308; Kurtubî, *el-Câmi'*, 18/28.

²³ *Seyrimde Bir Şehre Vardım, Allah Dostlarından Kıssalar, Ruhan Umud, Hâcegân Yayınları*, sf.211.

²⁴ Bu konudaki bir hadis için bkz: Müslim, *Münafıkın*, 67.

²⁵ Bu manadaki bir hadis için bkz: Buhari, *Edebü'l-Müfred*, No: 406; Ahmed, *Müsned*, V, 71; Suyuti, *es-Sağır*, No: 7879; Elbani, *Sahiha*, No: 638.

²⁶ Tirmizi, *Birr*, 58; İbnu Ebi'd-Dünya, *el-Giybetu*, No: 5; Suyuti, *es-Sağır*, No: 9865; Tebrizi, *Mişkat*, No: 4892.

²⁷ *Kalplerin Azığı - Kütu'l-Kulüb, Ebü Tâlib El-Mekkî, Semerkand Yayınları*, C.4.

Ebü'd-Derdâ [radiyallahu anh] günah işlemiş bir adama rastladı. Adamın etrafındakiler kendisine sövüp sayıyor, işlediği günahdan dolayı adamı kınayıp duruyorlardı. Ebü'd-Derdâ adamlara:

"Hey, ne bu haliniz!? Siz bu kardeşinizi bir kuyuya düşmüş görseniz onu çıkarmaz mısınız?" diye seslendi. Oradakiler,

"Çıkarırdık elbette" dediler. Ebü'd-Derda,

"Öyleyse kardeşinize kötü kötü konuşmayı bırakın. Size sıhhat veren ve bu tür şeylerden uzak tutan Allah'a [celle celâluhû] hamdedin" dedi. Onlar,

"Sen buna kızmıyor musun?" diye sorduklarında Ebü'd-Derdâ,

"Ben ona değil, yaptığı işe kızıyorum. Yaptığı kötülüğü terkettiği zaman, o yine benim kardeşimdir" dedi.^{28, 29}

²⁸ Dilaver Selvi, *Kaynaklarıyla Tasavvuf*, s. 616; Ebü Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, 1/225; Kandehevî, *Hayâtü's-Sahâbe*, 2/413.

²⁹ *Seyrimde Bir Şehre Vardım, Allah Dostlarından Kıssalar, Ruhan Umut, Hâcegân Yayınları*, sf.211.